

Erol Eskici'nin 'Amaçlanmamışlar'ı

FATİH ÖZGÜVEN

İşleri sergiden sergiye takip edilebilen bir iplik, bir hat oluşturan Erol Eskici'nin yeni sergisi "Amaçlanmamış Anıtlar" onun işlerinde yeni bir sayfayı haber veriyor. Tuvallerindeki görünüm ve onları oluşturan doğal ya da hayal edilmiş formlar ya da onun tabiriyle 'amaçlanmamış anıtlar', bu sergide tuvalden dışarı çıkıyor ve -belki de olmaları gerektiği gibi, deyim yerindeyse doğaları gereği- üç boyutlu oluyorlar.

Son zamanlarda tuvalle ilgilenen birçok sanatçı çeşitli nedenlerle sergilerinde aynı zamanda üç boyutlu işler de yapmayı önemsiyor. Ama Erol Eskici gibi, iki boyutlu işlerindeki formlar ile üç boyutlu formları arasında bu kadar sıkı, amaçlanmış bir ilişki gözetilen sanatçı aklıma gelmiyor.

Erol Eskici'nin geçmiş sergilerini hatırlamak gerekirse, mimari formun bazen tüm ezici otoriter ağırlığıyla seyircinin üzerine bindiği örnekler (resmi ideolojinin fantastik olana yaklaştığı mimariler), bazen mimari izlekler oluşturan beklenmedik yapıların (bir tahta perde gibi) grid'ine sıkışan figürün oradan kurtulmaya çalıştığı (ya da çalışmadığı) anlar, bazen tabiatın sık dokulu, hapsedici bir örgü haline gelişi ve benzerleri akla gelebilir.

Erol Eskici'nin sergilerinde de karşımıza çıkan, bir yelpaze ya da güneş ışınları gibi merkezden çevreye doğru açılıp yayılan çubuklarına / bastonlarına / sopalarına (ne diyeceksek) anlamlar atfetmek mümkündür. Aama henüz bunun için erkendi, çünkü (ilk bakışta belki bir tür yerel yontu zanaatı hatırlatan) bu formlar henüz 'yerlerinden doğrulmamış', 'ayağa kalkmamışlardı'.

Benzetme yersiz olmayabilir, çünkü bu formlar giderek 'doğrulduklar' hatta bu sergide görüldüğü gibi yüzeyde hala amorf özellikler taşımakla birlikte düzgün ve sıralı ormanlar oluşturdular. Sergideki işlerden biri bu tür formlardan oluşan öylesine sık ve girift bir 'orman' ki, seyircinin onu tek parça ahşaptan yapılmış sanmasının özellikle istendiği duygusuna kapılıyorsunuz; ta ki ustaca gözümüzden ırak tutulmuş birleşme yerlerini görmeye kadar (ya da ille görme ihtiyacı duyarsak).

Bu ormanlar ya da son sergideki kuleleşmiş yapılar Erol Eskici'yi ('orman' tuvallerinin önünde de kapıldığım bir histi bu) sanat tarihinin bazı anlarına bağlıyor. Max Ernst'in taşlaşmış ya da fosilleşmiş manzaralardan oluşan Yağmurdan Sonra Avrupa dizisine ya da bu sergideki Brancusi'nin Sonsuz Sütün işinin minyatür versiyonlarına.

Fakat; bu artık tuvalden dışarıya çıkmış, yapılaşmış formları; hele de bunların amaçlanmamış olduklarını / bu ifadenin gelişigüzelik anlamında olmadığını, hatta ahşap torna zanaatkârlığının sinsi kusursuzluğuyla yan yana durduğunu / Eskici'nin bunlara Almandaki Denkmal (anıt) ya da Naturdenkmal (doğal anıt, Kapadokya vb. Gibi oluşumlar) tabirini kullanarak yaklaştığını / bunların bazılarının birbirlerinden düşünülmesi istenmeyen görünüm halinde sunulduğunu da hesaba katarsak, formların tek başlarına birer Denkmal olmaktan öte, yan yana gelerek yine almanca tabirle birer Gedenkstatt (anıt yer diye çevrilebilir) olduklarını düşünebiliriz. Gedenkstätte, önemli bir olayın cereyan ettiği yerin kendisini bir anıt yer olarak anıtlştırıran ya da anıt fikrini mekâna yayan yerler ve yapılarıdır. Tarihin bir dönemini ya da ritüel bir olayı izleyebilir bu fikirler. Akla gelen farklı örnekler İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra anıt yerler haline getirilen toplama kampları ya da İngiltere'deki Stonehenge taş anıt çemberi ya da Peter Eisenman'ın tasarımı olan Berlin'deki Katledilen Avrupalı Yahudiler Anıtı olabilir. Sonuncusu 2711 beton bloktan oluşan labirentvari bir Gedenkstätte bir stel ormanıdır.

Erol Eskici'nin iki amaçlanmamış anı yeri (biri masa üstü, biri bir vitrin), üç amaçlanmamış anıt (ki bunlarda Denkmal ile Denkstatt'ın sınırlarının birinin içinde eridiği iddia edilebilir) ve bir tuvalden oluşan sergisi şunu düşündürüyor seyredene; neden amaçlanmamış ve burada amaçlanmamışlık ne demek?

Eskici'nin 'anı yerleri'ndeki form çeşitliliği, Calvino'nun Görünmez Kentler'i ya da Borges'in hayali yapılarını hatırlatan zengin bir manzara sunuyor. Masanın üzerindeki formlar kimi zaman 'hayali kuleler', kimi zaman 'sonsuz sütun'lar olarak geçmiş ya da gelecek hayali olaylara adanmış gibiler. Ama aralarında formu oluşum aşamalarının tam ortasında dondurmak, form ile malzemeyi melez bir yaratık olarak sunmak, kimi zaman da formu ta-

Amaçlanmamış anıtlar

mamıyla amorf bir yığıntı olarak görmek amacıyla olanları da var. Bu halleriyle aynı zamanda hem geçmişte hem de gelecekte (fütüristik fikri de işin içinde olmak üzere) bu üç boyutlu amaçlanmamış formlar; fantastik olanın (görece) zamansızlığında... En yakın örnek olarak belki de ilk Twin Peaks dizisinin en tuhaf başkalaşımından biri, girdiği odada aniden bir çekmece tokmağı tarafından 'yutulan' ya da onun içine 'hapsolan', dizinin uzak doğulu kadın karakteri akla gelebilir.

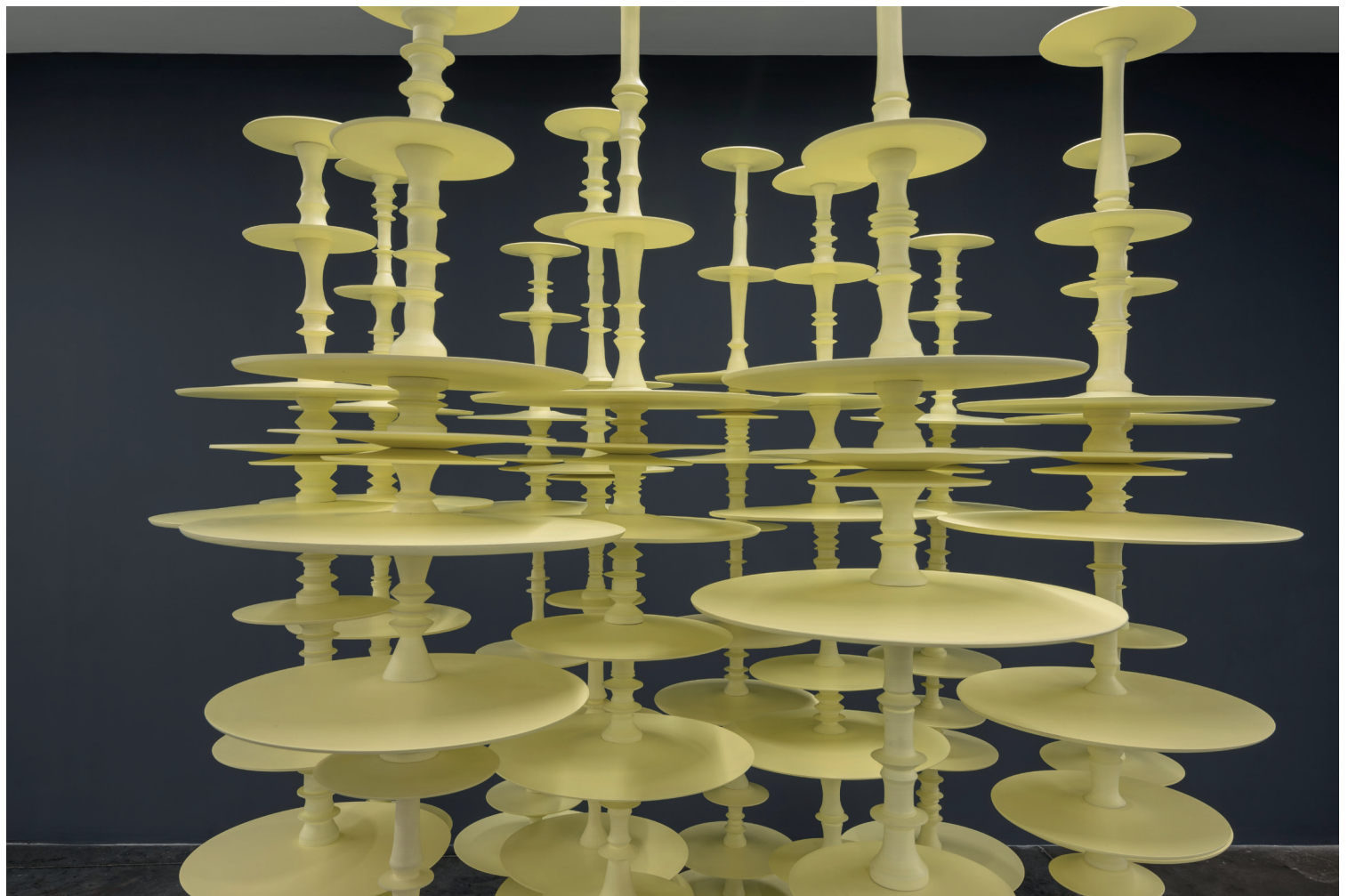
Vitrindeki formlar ise koyu renklerin de hissettirdiği gibi, en sert ağaçlardan biri olan abanoz ağacının ağırlığını (Eskicinin ifadesiyle 'neredeyse taş ağırlığında') görsel olarak da ileten bir görünüm sunmaktalar.

Dünyada karşımıza çıkan beklenmedik şeylerin 'uzaysal' (göktaşlarına, gökcisimlerine benzer anlamında) denecek kadar şaşırtıcı ağırlıklarda olmaları Borges'in hipotetik bir gezegeni anlattığı Tlön, Uqbar, Orbis Tertius hikayesinde de karşımıza çıkar ve o hikayenin fantastiğini besler: "...kemerinin içinden birkaç parayla birlikte zar büyüklüğünde, parlak madenden bir koni de düşürmüştü. Çocuklardan biri bu koniyi yerden için boşuna uğraştı... Yerden kaldırmaya tek kişinin gücü zor yetiyordu. Birkaç dakikalığa avucumda tuttum ko-

niyi, ağırlığının dayanılmaz olduğunu ve koniyi yere bıraktıktan sonra bile sürdüğünü hatırlıyorum. Çok küçük, ama aynı zamanda son derece ağır bir nesnenin verdiği duyum bende tatsız bir duygu hem tiksinti hem de korku uyandırmıştı. (.....) Bu küçük, çok ağır koniler (yeryüzünde bulunmayan bir madenden yapılmıştı) Tlön'ün belli bölgelerinde tanrılık imgesi sayılı"

Residues of time - 170x200 cm -

Amaçlanmamış anıtlar no.4

Amaçlanmamış anıtlar

Borges demişken; nasıl Borges hikayelerinde hikayenin kendine özgü bir form'u varsa Erol Eskici'de konu edilen de form'un kendine özgü hikayesi. Onun da işaret ettiği gibi resme hikâyesini okumaya/ tüketmeye çalışarak değil, formun hikayesinden geçerek girmek önemli. İşlerindeki süreklilik, tansiyon ve tüketilemeden kalan şey, 'residue' da bunun sonucu.

Eklemeli, bu sergide Erol Eskici'nin amaçlanmamışlık fikrine popüler kültürün daha hafif bir tonu içinden geçerek gönderme yapan bir iş de var. Amaçlanmamış heykellerinin en etkileyici olanı nüfuz edilmesi zor, tekinsiz, buyurgan bir orman gibi seyredeni kendinden uzaklaştırıyorsa, bir tanesi de yeşil yuvarlaklardan (bir ağacın yaprakları?) oluşan fütüristik bir 'abide' halinde seyirciye doğru yaklaşıyor. İkincisi bu haliyle hem Yıldız Savaşları filmlerinin filolarını akla getiriyor hem de jetgiller gibi popüler fütüristik animasyon filmlerinin tasarımının (60'lı

yıllar başı) tasasız, paradik neşesini taşıyor. Amaçlanmamış anıtlara dipnot...